

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE  
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA  
PENTRU  
LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ MATERNĂ, LIMBA  
ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ PENTRU  
COPII, METODICA PREDĂRII ACTIVITĂȚILOR ÎN  
LIMBA MAGHIARĂ MATERNĂ ȘI METODICA  
PREDĂRII ACTIVITĂȚILOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN  
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR**

**EDUCATOARE/INSTITUTORI/PROFESORI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL  
PREȘCOLAR  
(ÎNVĂȚĂMÂNT PREȘCOLAR ÎN LIMBA MAGHIARĂ MATERNĂ)**

**București  
2020**

## NOTĂ DE PREZENTARE

Programa se adresează educatoarelor, institutorilor și profesorilor din învățământul preșcolar, care s-au înscris și vor susține examenul de definitivare în învățământ.

În elaborarea programei s-au avut în vedere următoarele principii:

- principiul continuității formării inițiale, realizat prin evoluție în carieră și dezvoltare profesională;
- principiul coerenței modular-tematice a programei, asigurat prin articularea proiectării ei, prin modul de elaborare a competențelor generale și specifice, prin modul de selectare a conținuturilor ce vor face obiectul evaluărilor vizate, prin diversitatea formelor și a strategiilor evaluative sugerate pentru a fi utilizate în contextul acestor examinări;
- principiul adecvării și armonizării finalităților și a conținuturilor învățământului primar românesc cu direcțiile și spiritul schimbărilor din societate;
- principiul optimizării și inovării activității în învățământul preșcolar, prin asimilarea celor mai noi achiziții din științele educației și din științele conexe.

Programa pentru Examenul național de definitivare în învățământ a educatoarelor, institutorilor și profesorilor din învățământul preșcolar cu predare în limba maghiară maternă vizează competențe abordabile din perspectiva dimensiunii cognitive, procedural-aplicative și atitudinale și propune o tematică ce corespunde tendințelor în evoluția disciplinelor.

### **Structura programei este următoarea:**

- Notă de prezentare
- Competențele specifice a educatoarelor, institutorilor și profesorilor din învățământul preșcolar cu predare în limba maternă maghiară;
- Tematica programei în următoarea ordine a disciplinelor:
  1. Limba și literatura maghiară maternă,
  2. Metodica predării activităților în limba maghiară maternă în învățământul preșcolar;
  3. Limba și literatura română și universală pentru copii;
  4. Metodica predării activităților în limba română în învățământul preșcolar.
- Repere bibliografice.

## SAJÁTOS SZAKMAI KOMPETENCIÁK

A vizsgadolgozat megszerkesztésében a jelölteknek az alábbi szakmai kompetenciákat kell bizonyítaniuk:

- a szaktudományos (szaktárgyi és módszertani) fogalmak ismeretét bizonyító értekező szöveg alkotása;
- lírai és epikai gyermekirodalmi alkotások megértése;
- az irodalmi formák és kódok jelentésteremtő szerepének felismerése;
- a nyelv működésének ismerete, nyelvi problémaészlelés;
- a nyelvi és irodalmi ismeretek didaktikai kontextusba ágyazott alkalmazása;
- a nyelvi-kommunikációs fejlődést, az olvasás és írás alapozását segítő tevékenységek tervezése;
- az érvényes óvodai curriculum (alaptanterv) ismerete;
- a szakirodalomban való tájékozottság.

# 1. MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM, GYERMEKIRODALOM

## TEMATIKA

### I. Magyar nyelv

- A nyelvi rendszer
- Hangtani ismeretek. Magánhangzók, mássalhangzók, magánhangzótörvények, mássalhangzótörvények. A szótag, a szótagolás és az elválasztás
- A szójelentés. Hangalak és jelentés viszonya (egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak)
- A magyar helyesírás alapelvei
- Szóalaktani ismeretek. A szótő és toldalékok. A toldalékok fajtái és funkciójuk
- Szófajtani ismeretek. Alapszófajok, viszonzók és mondatszók
- Mondattani ismeretek. A mondatok szerkezete. Mondattípusok. Az egyszerű mondat. A mondatrészek. Az alárendelő és a mellérendelő összetett mondatok
- Szövegtani ismeretek. A szövegkonnexitás és szövegkohézió. A szöveg szerkezete. Szövegtípusok

### II. Magyar irodalom, gyermekirodalom

#### *Irodalomelméleti alapfogalmak adekvát alkalmazása*

- A gyermekirodalom lírai műfajai. Lírai én, a vers témája, hangneme, vershelyzet és versbeszéd, a vers szerkezete, az irodalmi kódok és formák szerepe a jelentésteremtésben (műfajok, esztétikai minőségek, verstani és stilisztikai eszközök)
- A gyermekirodalom epikai műfajai. Narrációs eljárások: történetalakítás, tér- és időszerkezet, időkezelés, hősteremtés, elbeszélő, elbeszélői és szereplői szövegek

#### *A gyermekirodalom lírai műfajai*

A gyermekvers jellemzői

- A népi gyermeklira főbb műfajai, formái: mondókák, játékversek
- A gyermekversek főbb műfajai, formái: természetleíró költemények, svéd típusú szabadversek
- A gyermeklira képviselői: pl. Arany János, Áprily Lajos, Balázs Imre József, Fekete Vince, Gazdag Erzsébet, Gyulai Pál, József Attila, Kányádi Sándor, Kosztolányi Dezső, Kovács András Ferenc, Lackfi János, László Noémi, Nemes Nagy Ágnes, Petőfi Sándor, Szabó Lőrinc, Szabó T. Anna, Szilágyi Domokos, Tamkó Sirtó Károly, Tandori Dezső, Tóth Krisztina, Varró Dániel, Weöres Sándor, Zelk Zoltán gyermekversei

#### *A gyermekirodalom epikai műfajai*

- A népköltészet epikai műfajai: a népmese, a népmonda
- Arany László, Benedek Elek, Illyés Gyula meséi, mesegyűjtései
- A műköltészeti mese: pl. Berg Judit, Döbrentey Ildikó, Hervay Gizella, Kányádi Sándor, Lázár Ervin, Máté Angi, Zágonyi Balázs meséi
- A meseregény: pl. Berg Judit, Csukás István, Fodor Sándor, Lázár Ervin meseregényei
- A verses mese és meseregény: Móra Ferenc, Mórincz Zsigmond verses meséi, Kormos István meseregényei

## SZAKIRODALOM

Az alábbiakban felsorolt szakirodalmi források egy része elektronikusan is elérhető.

1. Adamikné Jászó Anna (1991). *A magyar nyelv könyve*. Trezor Kiadó, Budapest.
2. Bálint Péter-Bódis Zoltán (szerk.) (2006): *Változatok a gyermeklírára*. Didakt Kiadó, Debrecen.

3. Bognár Tas (2001): *A magyar gyermekvers*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest..
4. Bognár Tas (2004): *Gyermekpróza. Világ- és magyar irodalom*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
5. Fóris-Ferenczi Rita (szerk.) (2015): *Együtt olvasni jó!*, Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
6. Hegedűs Imre János (2006): *Benedek Elek. Monográfia*. Pallas-Akadémia, Csíkszereda.
7. Keszler Borbála (szerk.) (2000): *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
8. Komáromi Gabriella (2001): *Gyermekirodalom*. Helikon Kiadó, Budapest.
9. Lovász Andrea (2015): *Felnőtt gyermekirodalom. Tanulmányok, kritikák és majdnem lexikon*. Cerkabella Könyvkiadó, Szentendre.
10. Makkai Kinga (2019): *Útlevel Meseországba*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
11. Szántó Bíborka (2020): *Kánonok a magyar gyermekirodalomban*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
12. Végh Balázs Béla (2007): *A gyermekirodalom változatai*. Korunk Komp-Press, Marosvásárhely.
13. Végh Balázs Béla(2011): *Kalandozások a gyermekirodalomban*. Savaria University Press, Szombathely.
14. A *Székelyföld* folyóirat gyermekirodalmi számai: *Székelyföld* 2016/5, *Székelyföld* 2018/6

## 2. AZ ANYANYELVI NEVELÉS MÓDSZERTANA

### TEMATIKA

#### AZ ANYANYELV TANTÁRGYPEDAGÓGIÁJA

- a) **Nyelvi és kommunikációs fejlődés, valamint az olvasás és írás alapozása fejlődési terület támogatása**
- A nyelvi-kommunikációs fejlődés, valamint az olvasás és írás alapozása terület fejlődési dimenziói és viselkedésmutatói a koragyermekkorai nevelés curriculumában.
  - A gyermeknyelv fejlődésének szakaszai. Az óvodás korú gyermek beszédfejlődési folyamatának főbb sajátosságai.
  - A beszédészlelés és beszédértés fejlődésének támogatása. A ritmusészlelés, a szeriális észlelés, a beszédhang-megkülönböztetési képesség (beszédészlelés); a szóértés, mondatértés, hallott-szövegértési képesség (beszédértés) fejlődésének támogatása.
  - A szóbeli szövegalkotási képesség fejlődésének támogatása. A szóbeli szövegalkotási képesség fejlődését támogató gyakorlatok, nyelvi játékok. Beszédművelési gyakorlatok.
  - A szóbeli szövegalkotási képesség fejlődését támogató tevékenységek: képolvasás, beszélgetés, nyelvi játékokra épülő tevékenységek.
  - Az anyanyelvi tapasztalatszerzés képességének, a nyelvi megformálásra való érzékenységnek az alapozása: a szóra vonatkozó tudatosság alapozása (szavak elkülönítése, tulajdonságaik felismerése, szinonimák, antonimák, állandó kifejezések: közmondások, szólások); szintakikai tudatosság fejlesztése (mondatalkotás); pragmatikai tudatosság fejlesztése (a beszédhelyzethez igazított mondat- és szövegalkotás érzékenységének alapozása).
  - Az olvasás és írás alapozása óvodában. Az olvasás és írás alapozásához szükséges részkészségek fejlődésének támogatása. A fonológiai tudatosság (fonémák és szótagok elkülönítése, hanglokálizálás, hangdifferenciálás) alapozása. Az ujjmozgás-koordinációt, illetve az írásmozgáskoordinációt segítő.
  - Az óvodai irodalmi nevelés: A gyermek és irodalom kapcsolata. Az életkori sajátosságoknak megfelelő irodalmi alkotások kiválasztása.
  - A mesehallgatás és -feldolgozás körülményeinek megteremtése, módszerei, eljárásai,

eszközei, a tevékenység didaktikai mozzanatai

- A vershallgatás, -feldolgozás és -tanítás körülményeinek megteremtése, módszerei, eljárásai, eszközei, a tevékenység didaktikai mozzanatai

#### **b) Az anyanyelvi és kommunikációs nevelés módszerei**

- Hagyományos módszerek: bemutatás, magyarázat, beszélgetés, szemléltetés, gyakorlás
- Interaktív módszerek. A kooperatív módszerek. Reformpedagógiai és alternatív módszerek az óvodai anyanyelvi nevelésben
- Az irodalmi tevékenység tartalmához szorosan kapcsolódó módszerek: mesealkotás (mesemondás), drámajáték és dramatizálás, bábjáték
- A képekhez kapcsolódó anyanyelvi nevelési módszerek (képeskönyv képeinek nézegetése, a képolvasás, az irodalmi élmény rajzban történő kivetítése, hiányos rajz kiegészítése)
- Projekt módszer az óvodai anyanyelvi nevelésben
- A játék mint a nyelvi-kommunikációs fejlődési terület támogatásának sokszínű lehetősége

### **SZAKIRODALOM**

1. \*\*\* A koragyermekkori nevelés curriculumja. Curriculum pentru educație timpurie. Ministerul Educației și Cercetării (2019)
2. B. Méhes Vera (2018): *Az óvónő és az óvodai játék*. Móra Könyvkiadó, Budapest.
3. Balázné Szűcs Judit – Szaitzné Gregorits Anna (1998): *Szabadon, játékosan, örömmel. A komplex foglalkoztatás kézikönyve*. Szort BT Kiadó, Budapest.
4. Barabási Tünde (2011): *Óvodába lépéstől iskolakezddésig*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
5. Barabási Tünde, Stark Gabriella (2020): *Óvodamódszertani alapismeretek. A 2019-es koragyermekkori nevelés curriculumával összhangban átdolgozott és aktualizált kiadás*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
6. Demény Piroska (2009): *Anyanyelvi nevelés az óvodában és elemi osztályokban*. Gloria Kiadó, Kolozsvár.
7. Dankó Ervinné (2016): *Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában. Módszertani kézikönyv a 3-7. éves korosztály fejlesztéséhez*. Flaccus Kiadó, Budapest.
8. Fóris-Ferenczi Rita (2019): *Tervezés és értékelés*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
9. Demény Piroska, Barabási Tünde, Stark Gabriella (2012): *A projekt módszer óvodai alkalmazása – Gyakorlatközelben*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
10. Kádár Annamária, Bodoni Ágnes (2010): *Az óvodás és kisiskoláskor játéka elméleti és módszertani megközelítésben*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
11. Körmöci Katalin (2004): *Projekt módszer az óvodában*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
12. Barabási Tünde, Péter Lilla (2012): *A játék és más interaktív módszerek alkalmazása az iskola-előkészítésben*. In: Szabó-Thalmeiner N. (ed): *Gyakorlatközelben: Az iskola-előkészítés feltételei*. Editura Ábel, Cluj Napoca, 77-100.
13. Szántó Bórika (2020): *Az óvodai és elemi tagozatos anyanyelvi nevelés tantárgypedagógiája. Második, átdolgozott kiadás*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
14. Tamás Eszter (ed, 2009): *Megértő? Csoportos beszédészlelés és beszédértés fejlesztése óvodásoknak*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest.
15. Zilahi Józsefné (1996): *Óvodai nevelés játékkal, mesével*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

**Megjegyzés: A vizsgára való felkészülésben a tanár felhasználhatja minden érvényes, de a szakirodalom jegyzékében nem szereplő szakmunkát.**

### 3. LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ PENTRU COPII

#### I. LIMBA ROMÂNĂ

##### Fonetică și vocabular

- Nivelul fonetic. Pronunțarea corectă a cuvintelor.
- Vocale. Semivocale. Consoane. Diftong. Triftong. Hiat.
- Despărțirea cuvintelor în silabe.
- Omografe, omofone. Accentul.
- Derivarea. Cuvântul de bază. Rădăcină. Sufixele diminutive și augmentative.
- Arhaismele. Regionalismele. Neologismele. Împrumuturile (din/în limba română în/din limba maternă; alte împrumuturi)
- Paronimele frecvente. Pleonasmul.

##### Părți de vorbire – părți de propoziție (funcții sintactice)

- Exprimarea unei acțiuni, stări și existențe Verbul în propoziție.
- Exprimarea obiectului direct, indirect și a circumstanțelor (prepoziția, locuțiunea prepozițională). Substantivul în propoziție.
- Exprimarea însușirilor. Adjectivul în propoziție. Forme ale superlativului.
- Pronumele în propoziție.
- Numeralul. Exprimarea cantității și a ordinii.
- Adverbul în propoziție.
- Interjecția. Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură.

##### Propoziția

- Exprimarea raporturilor de coordonare și subordonare (conjunția și prepoziția)
- Propoziția principală/propoziția secundară.

##### Fraza

- Propoziția regentă/elementul regent.

#### II. LITERATURA ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ PENTRU COPII

- Literatură pentru copii. Definiții. Caracteristici.
- Principalele genuri și specii literare, accesibile școlărilor mici:

##### 1. Creația populară

- Folclorul copiilor (cântece formulă, recitative, numărători)
- Colinde, proverbe, zicători, ghicitori
- Basme populare culese și prelucrate de Petre Ispirescu: *Greuceanu*, *Prâslea cel Voinic și merele de aur*

##### 2. Creația cultă

###### a. Genul liric:

- **poeziile copilăriei** (Ana Blandiana, *Întâmplări din grădina mea*; Passionaria Stoicescu, *Jocuri-poezii despre ce poți fi*)
- **poezia despre natură și viețuitoare** (Mihai Eminescu, *Somnoroase păsărele*; Elena Farago, *Cățelușul șchiop*).

###### b. Genul epic

###### • în versuri:

- **fabula** (Alec Donici, *Musca la arat*; Jean de La Fontaine, *Greierele și furnica*)
- **balada** (George Topîrceanu, *Balada unui greier mic*)

###### • în proză:

- **schita** (I.L. Caragiale, *D-l Goe, Vizită*)
- **povestirea** (Emil Gârleanu, *Fricosul*; Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)
- **legenda** (Călin Gruia, *Povestea florii-soarelui*)

- **basmul cult** (Barbu Ștefănescu-Delavrancea, *Palatul de cleștar*; Ioan Slavici, *Zâna zorilor*; Hans Christian Andersen, *Rățușca cea urâtă*)

## BIBLIOGRAFIE

### I. Limba română

1. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită (2005), Editura Univers Enciclopedic, București
2. Gheorghe, M., (2009), *Limba română. Probleme teoretice și aplicații*, Editura Universității Transilvania din Brașov
3. Golopenția S., (2017), *Acțiune, interacțiune, identitate, studii de pragmatică lingvistică*, Editura Academiei Române (cap. Româna globală)
4. Pană-Dindelegan, G. (coord.), (2019), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București
5. <https://www.eursc.eu/Syllabuses/2015-01-D-45-ro-2.pdf>
6. <https://www.observatoireplurilinguisme.eu/ro/>

### II. Literatura română și universală pentru copii

1. Balazs, L., (2003), *Folclor. Noțiuni generale de folclor și poetică populară*, Editura Scientia, Cluj-Napoca
2. Călinescu, G., (2003), *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Semne, București
3. Ciopraga, Constantin, (1997), *Personalitatea literaturii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Institutul European, Iași
4. Norel, M., (2012), *Literatură română și literatură pentru copii*, (<https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-transilvania-din-brasov/english-literature/note-de-curs/literatura-romana-pt-copii-m-norel/4986179/>)
5. \*\*\* *Limba Română*, revistă de știință și cultură, Chișinău ([www.limbaromana.md](http://www.limbaromana.md))
6. \*\*\* Curriculum pentru educația timpurie (în vigoare)
7. [www.encyclopediavirtuala.ro](http://www.encyclopediavirtuala.ro)
8. <http://ro.literaryframework.eu/>
9. [www.romanianvoice.com/poezii/](http://www.romanianvoice.com/poezii/)
10. [www.cartiaudio.eu](http://www.cartiaudio.eu)
11. [www.biblior.net](http://www.biblior.net)

## 4. METODICA PREDĂRII ACTIVITĂȚILOR DE LIMBĂ ROMÂNĂ ÎN GRĂDINIȚELE DE COPII CU PREDARE ÎN LIMBILE MINORITĂȚILOR

### TEMATICA

- Clasificarea și structura activităților de joc didactic. Metodica desfășurării lor.
- Povestirile copiilor (repovestirile și povestirile create de copii). Metodica desfășurării lor.
- Memorizările. Clasificare. Structură. Metodica desfășurării lor.
- Structura activității de lectură după imagini. Valori formative.
- Convorbirea. Tematică. Structură. Metodica desfășurării lor.
- Jocuri de creație, cu subiecte din povești și basme. Valori formative.



## BIBLIOGRAFIE

1. Brate, Rodica, (2014) *Limba și literatura română/universală pentru copii. Metodica predării limbii române: definitivat, gradul II: învățători, institutori, profesori (în limbile minorităților)*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu
2. Bogart, C., Delmarle, S., Preda, V. (2012), *Formarea competențelor în grădiniță: o altă perspectivă asupra timpului școlar*, Editura Aramis Print, București
3. Brănișteanu R., Chira E., (2011), *Paradigme ale integrării curriculare în grădiniță*, Editura Delta Cart Educațional, Pitești
4. Glava, A., Tătaru, L., Chiș, O. (2014). *Piramida cunoașterii. Repere metodice în aplicarea curriculumului preșcolar*, Editura Diamant, Pitești
5. Ionescu, M. (coord.) (2010). *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, Editura Vanemonde, București
6. Norel, M., Bota, O., A. (2013). *Didactica domeniului experiențial limbă și comunicare*, Cluj-Napoca, Asociația de Științe Cognitive din România
7. Păiș-Lăzărescu, M., Tudor, S. L., Stan, M. M. (2015). *Mentorat în didactica învățământului preșcolar și primar*, Editura Sitech, Craiova
8. Preda, V., Breben, S., Gongea, E., Mitrulescu, V. (2009). *Învățarea bazată pe proiecte. Auxiliar didactic pentru aplicarea noului curriculum*. Editura Arves, Craiova
9. Vrașmaș, E. (2014). *Educația timpurie*. Editura Arlequin, București
10. \*\*\* *Curriculum pentru educația timpurie (în vigoare)*
11. <http://educatiacontinua.edu.ro/repere-metodologice.html>